

Романюк І.М.

студент юридичного факультету

Тернопільського національного економічного університету

м. Тернопіль, Україна.

Науковий керівник: Баран А.В., к.ю.н., доцент

ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО ЯК ПРОСТІР ДЛЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ПРАВОВІДНОСИН

Розвиток громадянського суспільства є предметом гострого наукового інтересу у контексті загального політично-правового процесу. Демократичний, автономний та недержавний характер діяльності громадських організацій, їх орієнтація на представлення громадянської позиції та її захист, зумовили зацікавленість вчених у процесах вдосконалення громадянського суспільства та перспективах його сталого розвитку. Разом із тим в науковій літературі збільшилась кількість робіт, спрямованих на дослідження значення інформаційно-комунікаційних технологій у політиці і праві, зокрема, утвердження моделі інформаційного суспільства. Сфера комунікації в умовах глобалізації зазнала процесу змін, що стало причиною виникнення віртуальної масової комунікації, за якої кожен учасник мережі має можливість спілкуватися з великою кількістю людей, впливати на них [2, с. 167]. Саме тому обґрунтування концепції інформаційного суспільства та значення інформаційних відносин стало предметом вітчизняних теоретико-правових досліджень ще до здобуття незалежності Україною. Однак, лише в останні роки тенденції політично-правового розвитку надали розуміння статусу та значення інформаційних відносин держави для загального соціально-економічного розвитку. З іншої сторони, революційні події 2013-2014 рр. стали прикладом того як інституції громадянського суспільства за допомогою і на основі інформаційно-комунікаційних технологій можуть стати потужним суб'єктом політичних процесів держави. Звідси, актуальним є дослідження особливостей взаємозв'язку громадянського суспільства та інформаційних правовідносин, ступеня їх кореляції та взаємовпливу. На основі опрацювання предмету дослідження слід виокремити наступні точки дотику громадянського суспільства та інформаційних відносин:

1. Ключове значення громадянських або особистих прав людини. Забезпечення права на повагу до особистого життя, таємницю листування та іншої кореспонденції, свободу думки і слова є невід'ємним атрибутом ефективного функціонування та розвитку глобального інформаційного суспільства. З іншого боку, моніторинг і захист громадянських прав та свобод є основним стимулом для створення автономних громадських організацій, об'єднань та рухів, діяльність яких спрямована на побудову діалогу між громадянами, недержавними організаціями та органами державного управління. Таким чином, конструктивні моделі громадянського та інформаційного суспільств виникли внаслідок поступового руху політично-правової системи держави у напрямку забезпечення свободи інформації та захисту приватної сфери життя громадян. Процеси інформатизації суспільного життя розкрили потенціал багатьох елементів громадянського суспільства. Демократичний характер інформаційно-комунікаційних технологій зумовив поступове насичення інформаційного простору держав різноманітними громадськими об'єднаннями та рухами, які в «інформаційну епоху» отримали необмежені можливості у плані поширення ідей моніторингу та контролю функціонування органів публічної адміністрації.

2. Мережевий характер побудови та функціонування. Ряд зарубіжних теоретиків інформаційного суспільства, серед яких Мануель Кастельс, у своїх наукових працях ставлять наголос на мережевому характері інформаційного суспільства та інформаційних відносин. Вчений навіть називає інформаційно-комунікаційні мережі базовою основою такого суспільства [4, с. 1]. Соціальна комунікація та, як наслідок, ефективний процес інформування громадян про діяльність органів державної влади сьогодні надзвичайно підсилюються через впровадження засобів ІКТ. Яскравим прикладом цього є особливості функціонування сфери ЗМІ, тенденції їх взаємодії із органами публічної адміністрації, масовим суспільством, іншими громадськими організаціями та об'єднаннями. Відповідно до норм ст. 2 ЗУ «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні» від 16 листопада 1992 р., свобода слова і вільне вираження у друкованій формі своїх поглядів і переконань гарантується Конституцією України і відповідно до цього Закону означають право кожного вільно і незалежно шукати, одержувати, фіксувати, зберігати, використовувати та поширювати будь-яку інформацію за допомогою друкованих засобів масової інформації, крім випадків, визначених законом. Таким чином інформування та комунікація є первинними

функціями ЗМІ, через виконання яких ці громадські організації формують суспільну думку, свідомість та етичні установки співжиття громадян у державно-правовому просторі. Характер взаємодії між сферою ЗМІ, органами публічної адміністрації та суспільством є індикатором демократичності та свободи держави. За умови збалансованості такої взаємодії, трансформування її у співпрацю, можна стверджувати про існування у державі розвиненого громадянського суспільства. Якщо розглядати комунікативний процес та утворення інформаційно-комунікаційних мереж як основу концепції інформаційного суспільства, то слід зазначити, що ці характерні особливості також притаманні й розвиненому громадянському суспільству. Використання мережевого способу організації є абсолютною перевагою більшості типів суспільної організації.

3. Засоби ІКТ як основа для функціонування та розвитку. Інформаційно-комунікаційна взаємодія сукупності автономних недержавних організацій з метою захисту своїх прав та інтересів є невід'ємним атрибутом інформаційних відносин держави. Таким чином, інформаційне суспільство можна визначити як вимір громадянського суспільства, в якому основним каталізатором ефективної соціальної комунікації виступають належним чином врегульовані інформаційно-комунікаційні відносини та функціонування сфери ІКТ. Виникнення ефективно діючої моделі громадянських правовідносин в ХХІ столітті нерозривно пов'язане із формуванням глобальних комунікаційних мереж, побудованих на демократичних засадах вільної участі. Концентрація на першому поколінні прав людини зумовлюється критичною та ініціативною опозицією державній владі, яка притаманна відповідним мережам.

4. Особливий характер сфери ЗМІ. Сьогодні застарілі ЗМІ використовуються з метою маніпуляції суспільною думкою як рушій суперечливих політичних ідей та лозунгів, що вносить дисонанс у функціонування та розвиток громадянського суспільства. Таким чином, вони практично повністю дискредитуються і не викликають довіри з боку громадськості. На зміну їм приходять інформаційно-комунікаційні Інтернет-мережі, електронні ЗМІ, віртуальні суб'єкти політично-правового значення, які формують абсолютно нові актуальні сфери інформаційних правовідносин, що потребують детального наукового дослідження та аналізу. Звідси можна констатувати, що громадські організації певним чином сприяють інтеграції інформаційних відносин у

правове поле з метою їх подальшого використання у процесах моніторингу діяльності державної влади.

Таким чином, діяльність громадських організацій та об'єднань суттєво трансформує усі елементи інформаційних відносин. По-перше, у процесі моніторингу та контролю діяльності державних органів виникають нові суб'єкти інформаційних правовідносин, серед яких слід виокремити електронні ЗМІ, власників мережевих блогів, ініціаторів віртуальних політичних рухів. По-друге, в силу необхідності досягнення окремих завдань, поставлених перед громадянським суспільством, об'єкт регулювання інформаційних правовідносин значно розширюється через поширення засобів правового регулювання на нові актуальні сфери інформаційних відносин. Наочним прикладом цього є розвиток суспільних правовідносин, пов'язаних із функціонуванням е-демократії, зокрема сфери електронних петицій та електронних декларацій посадових осіб органів державної влади. По-третє, захист прав та свобод громадян як основний зміст громадянського суспільства часто зумовлює розширення складу таких прав і свобод. Інформаційне право, у цьому плані, є одним із найбільш продуктивніших, зважаючи на поширення політичних рухів, що ініціюють захист прав на доступ до Інтернет-мережі, на використання віртуальної реальності тощо.

На даний час, особливо актуальним є дослідження Інтернет-мереж на предмет їх правового регулювання, оскільки, розвиваючись у суспільстві, інтернет-відносини є дуже розгалужені, але нормативного закріплення не мають, а отже, можуть бути в будь-який момент порушені, деформовані або навіть носити злочинний характер [5, с. 320]. Звідси, збалансований розвиток інформаційних відносин потребує належного правового фундаменту та інтеграції у стратегію державної політики. Взаємодія інформаційних структур та громадянського суспільства є важливим інструментом, що дає змогу забезпечити консенсус між усіма сторонами суспільного договору в державі, забезпечити розвиток нових ідей, прозорість і відкритість роботи органів державної влади [3, с. 47]. Мережевий характер організації інформаційних відносин здатен трансформувати ієрархічно-владну систему взаємодії держави та громадянського суспільства у спільноту рівноцінних індивідів, де позиція кожного здатна вплинути на прийняття остаточного рішення.

Список використаних джерел

1. Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні: Закон України № 2051-19 від 16 листопада 1992 року (зі змін. і допов.) // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 1. – Ст. 1.

2. Бельська Т. Комунікаційна взаємодія влади та громадськості в інформаційному суспільстві / Т. Бельська // Публічне управління: теорія та практика. – 2012. – № 3(11). – С. 163-169.

3. Іванова Н. Інформаційні структури громадянського суспільства в процесі розбудови правової держави / Н. Іванова // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського. – 2016. – № 43. – С. 47-56.

4. Кастельс М. Інтернет-галактика. Міркування щодо Інтернету, бізнесу і суспільства. – К.: ТОВ «Ваклер», 2007. – 304 с.

5. Селезньова О.М. Теоретико-методологічні засади інформаційного права України як інтегрованої категорії: [дис. на здобуття наук. ступеня д-р. юрид. наук: спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право»] / О.М. Селезньова. – Київ, 2015. – 420 с.

УДК 346.7(043.2)

Козир Ю. Г.

*студентка юридичного інституту
ДВНЗ «КНЕУ ім. В. Гетьмана», м. Київ, Україна
Науковий керівник: Гайдулін О.О., к.філ.н., к.ю.н., доцент*

ПРАВОВА ПРИРОДА ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ: ТЕОРЕТИКО-КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ

Нині електронна комерція та електронний бізнес стали дуже важливим компонентом стратегії розвитку бізнесу загалом та сильним каталізатором розвитку економіки держав. Інтеграція інформаційних та комунікаційних технологій в бізнес спричинила значні зміни у побудові відносин між суб'єктами приватного права та в деяких випадках публічного права.

Електронна комерція (Е-commerce, Інтернет-торгівля, електронна торгівля) – це широкий набір інтерактивних методів ведення діяльності з